

**Works of Alexandre Javakhishvili Geographical
Society of Georgia**

New Series

III (XXI)

**Tbilisi
2022**

საქართველოს ალექსანდრე ჯავახიშვილის
სახელობის გეოგრაფიული საზოგადოების შრომები

ახალი სერია

III (XXI)

თბილისი
2022

კრებული იწყება ნაშრომით, რომელშიც ასახულია საქართველოს გეოგრაფიული საზოგადოების ცხოვრება და საქმიანობა XX საუკუნის 30-იანი წლების პოლიტიკური რეპრესიების ქარცეცხლიან ეპოქაში, საზოგადოების აკადემიურ და ადმინისტრაციულ პერსონალს შორის არსებული დაპირისპირება და დღემდე გაუხმაურებელი, დრამატიზმით აღსავსე ადამიანური ურთიერთობები. სტატიების ნაწილი ეძღვნება ნიადაგების გეოგრაფიის საკითხებს: აჭარის სხვადასხვა მუნიციპალიტეტების ტერიტორიებზე ნიადაგების მორფოლოგიურ-გენეზისური ნიშან-თვისებების მეთოდებით წარმოებულ სავსელ კვლევების შედეგებს; ასევე ცენტრალური კავკასიონის ნიადაგების თავისებურებებს (ხევის მაგალითზე). რამდენიმე სტატიაში წინა პლანზეა წამოწეული გარემოს ეკოლოგიური პრობლემები: შავი ზღვის ნაპირების აბრაზიის მიზეზ-შედეგები; მდ. ჭოროხზე წყალსაცავების შექმნის შედეგად ბათუმის ზღვისპირეთში ნატანის შემცირების გამო პლაჟების ზოლის მოსალოდნელი სრული აბრაზიული კოლაფსი; ასევე საქართველოს მთიან რაიონებში მდინარეთა ჩახერგვებთან დაკავშირებული დაგუბების გარღვევების შედეგად წარმოშობილი ნაზღვლევი წყალმთვარდნებით შექმნილი საშიშროებები; განხილულია შექმნილი პრობლემების რეგულირების მეთოდიკა. საქართველოს ეროვნული მუზეუმის მეცნიერთა ნაშრომი კი ზოოლოგიური განყოფილების ბუძუთმწივარ ცხოველთა ფონდში დაცული ციყვების (Sciurus) კოლექციების შესწავლისა და სისტემატიზაციის მცდელობაა. კრებულში შესული სტატიები ეძღვნება აგრეთვე საზოგადოებრივი გეოგრაფიის საკითხებს: გეოგრაფიული გარემოს როლს ეთნოგენეზისა და ეთნიკურ ისტორიაში; თბილისის ურბანიზაციასა და ეკოლოგიურ პრობლემებს, ენათმეცნიერთა შრომებში კი: საინტერესოდ არის დანახული საქართველოს ტოპონიმები; ლინგვისტურ-ფილოლოგიური ანალიზის შედეგად ეპითეტად გამოყენებული გეოგრაფიული სახელის მქონე ლათინურ ფიტონიმთა ქართულად სწორად გადმოტანისათვის შემოთავაზებულია გარკვეული წესები.

სარედაქციო კოლეგია არ არის პასუხისმგებელი სტატიებში გამოთქმულ მოსაზრებებსა და მოყვანილ დასკვნებზე.

The collection begins with a paper that describes the life and activities of the Geographical Society of Georgia in the fiery era of political repressions in the 30-s of the XX century, the conflict between the academic and administrative staff of the society, and human relations full of drama, which have not been publicized to this day. Part of the articles is devoted to the issues of geography of soils: the results of field studies conducted by the methods of morphological-genesis characteristics of soils in the territories of different municipalities of Adjara; as well as the peculiarities of the soils of the Central Great Caucasus (on Khevi example). In several articles, the ecological problems of the environment are brought to the fore: the causes and consequences of the abrasive of the Black Sea shores; as a result of the creation water reservoirs on Chorokhi river, due to the reduction of sediment in the Batumi seashore, the expected complete abrasive collapse of the beach strip; as well as the dangers created by flash floods arising as a result of dam breaks related to river crossings in the mountainous regions of Georgia; the method of regulation of created problems is discussed. The work of the scientists of the National Museum of Georgia is an attempt to study and systematize the collections of squirrels (Sciurus), kept in the mammal fund of the Zoological Department. The articles included in the collection are also devoted to issues of public geography: the role of geographical environment in ethnogenesis and ethnic history; urbanization and ecological problems of Tbilisi. Toponyms of Georgia are interestingly seen in the works of linguists; as a result of linguistic and philological analysis, certain rules are proposed for the correct translation of Latin phytonyms with geographical names used as epithets into Georgian.

The Editorial Board is not responsible for the opinions and conclusions in the articles.

ს ა რ ე დ ა ქ ც ი ო კ ო ლ ე გ ი ა :

დალი ნიკოლაიშვილი (მთავარი რედაქტორი), **ქეთევან მგალობლიშვილი** (პასუხისმგებელი მდივანი), **მელორ ალფენიძე**, **ნანა ბოლაშვილი**, **გიორგი გოგსაძე**, **მარიამ ელიზბარაშვილი**, **ნინო კეზევაძე**, **გულიკო ლიპარტელიანი**, **ლია მაჭავარიანი**, **გიორგი მელაძე**, **ელენე სალუქვაძე**, **ნინო ჩხრბაძე**

Editorial Board :

Dali Nikolaishvili (editor in chief), **Ketevan Mgaloblishvili** (executive secretary), **Melior Alpendidze**, **Nana Bolashvili**, **Nino Chikhradze**, **Mariam Elizbarashvili**, **George Gogsadze**, **Nino Kezevadze**, **Guliko Liparteliani**, **Lia Matchavariani**, **George Meladze**, **Elene Salukvdze**

ტომის რედაქტორები: **დალი ნიკოლაიშვილი**, **ქეთევან მგალობლიშვილი**

შინაარსი

დალი ნიკოლაიშვილი ზოგიერთი შტრიხი საქართველოს გეოგრაფიული საზოგადოების ცხოვრებიდან პოლიტიკური რეპრესიების პერიოდში - 1937 წელი	7
მერაბ მგელაძე, ანთაზ ქიქავა მთიან შიდა აჭარაში ინტრაზონალურად ფორმირებული წითელი შეფერილობის ნიადაგების მორფოლოგიური ნიშნები	27
ქეთევან გოგიძე ცენტრალური კავკასიონის ნიადაგების თავისებურებანი (ხევის მაგალითზე)	34
მელორ ალფენიძე შავი ზღვის ნაპირების აბრაზიის მიზეზები და შედეგები	41
გიორგი მეტრეველი, ლია მაჭავარიანი, ნინო კარანაძე ჭოროხის წყალსაცავების კასკადით ბათუმის ზღვისპირეთში შექმნილი პრობლემების რეგულირების მეთოდიკა	52
სოფიო გორგიჯანიძე, გოჩა ჯინჭარაძე ნაზღველვეი წყალმოვარდნების გეოგრაფია და მათი თავიდან აცილების გზები.	65
ვერა ფხაკაძე, მაია ინწკირველი, ეკატერინე გაფრინდაშვილი, თამარ შენგელია, ქეთევან მაგალობლიშვილი საქართველოს ერთვნილი მუზეუმის ზოოლოგიურ კოლექციების ძუძუმწოვარ ცხოველთა ფონდში დაცული ციყვების (Sciurus) შესწავლისათვის . .	74
ზურაბ დავითაშვილი გეოგრაფიული გარემოს როლი ეთნოგენეზისა და ეთნიკურ ისტორიაში	84
ნინო ხარებავა თბილისის ურბანიზაცია და მასთან დაკავშირებული ეკოლოგიური პრობლემები	94
ნანა ხოჭოლავა-მაჭავარიანი, ლელა ჩოთალიშვილი გეოგრაფიული სახელები ლათინურ ფიტონიმებში და მათი ქართულად გადმოტანის წესები	106
ნარგიზ ახვლედიანი დაკარგული გეოგრაფიული სახელწოდებები ბათუმის შემოგარენში	112

**ნანა ხოჭოლავა-მაჭავარიანი¹
ლელა ჩოთალიშვილი²**

**გეოგრაფიული სახელები ლათინურ ფიტონიმებში და მათი
ქართულად გადმოტანის წესები**

აბსტრაქტი. ფიტონიმთა ლათინურ სამეცნიერო სახელებში მცენარეთა სახეობების აღმნიშვნელი ეპითეტის საწარმოებლად ხშირად გამოიყენება იმ გეოგრაფიული ობიექტის სახელი, სადაც ხარობს ან საიდანაც წარმოიშვა მცენარე. ლათინური სამეცნიერო ტერმინების სხვა ენებზე თარგმანისას ერთი და იგივე ეპითეტი შეიძლება ითარგმნოს სხვადასხვაგვარად, რაც ბუნდოვანებას იწვევს. აუცილებელია ეპითეტად გამოყენებული გეოგრაფიული სახელის მქონე ლათინურ ფიტონიმთა ქართულად გადმოტანის გარკვეული წესების შემუშავება და დაცვა. ესენია: 1. ეპითეტებად გამოყენებულ გეოგრაფიულ სახელთა თავდაპირველი ენობრივი კუთვნილება და ქართულში ამ ენიდან სესხების წესები; 2. ქართული სახელებისათვის ძირითადი უნდა იყოს **ნათესაობითი ბრუნვის ფორმა** (-ის /-ს ბრუნვის ნიშნით), შესაბამისად, კუთვნილების სემანტიკა; 3. ზოგიერთი სახელი ფორმდება წარმომავლობის **-ურ/-ულ** სუფიქსით.

საკვანძო სიტყვები. ლათინური ფიტონიმი, გეოგრაფიული სახელი, ეპითეტი, წარმომავლობა, მცენარის გვარი, სახეობა.

აქტუალობა, კვლევის ობიექტი. ლათინური და ძველი ბერძნული ენები არის ის ბაზისი, რომელზეც იგება ახალი და იხვეწება უკვე არსებული, დამკვიდრებული ბოტანიკური ტერმინოლოგია. ბოტანიკური ნომენკლატურის თანამედროვე კოდექსების მიხედვით, ყველა სისტემატიკური ჯგუფის სამეცნიერო სახელწოდება უნდა დაიწეროს ლათინური ანბანით და დაემორჩილოს ლათინური ენის გრამატიკის წესებს იმისდა მიუხედავად, თუ რომელი ენიდან არის ის ნასესხები.

ყოველწლიურად იქმნება მცენარეთა ახალი სახელწოდებები, რომელთა ქართული მნიშვნელობები უმეტესწილად არ არსებობს. გარდა ამისა, აღსანიშნავია, რომ მცენარეთა სახეობების განმსაზღვრელ ეპითეტთა დიდი ნაწილის ქართული შესატყვისი დადგენილი არ არის, ხშირ შემთხვევაში გამოიყენება მხოლოდ გვარის აღმნიშვნელი სახელი. შესაბამისად, აუცილებელია მცენარეთა სახელების ლათინურ-ქართული ლექსიკონის შემუშავება, ახალი ფიტონიმების დროული და სისტემატური აღწერა. ლექსიკონის [ჩოთალიშვილი, 2012] შედგენისას ჩვენი მიზანი იყო არა მარტო ლათინური სამეცნიერო ფიტონიმებისა და ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული მათი ქართული შესატყვისების თავმოყრა, არამედ იმ სახელების თარგმნაც და ტერმინად ჩამოყალიბება, რომელთა ქართული მნიშვნელობები არ არსებობს: ზოგჯერ ქართულში სახეობის განმსაზღვრელი სათანადო ეპითეტის არარსებობის გამო, ლათინური მონაცემი ითარგმნა სიტყვასიტყვით; მცენარის გვარის გადმოტანისას, თუკი ქართულ ბოტანიკურ ლიტერატურაში არ დასტურდება ქართული შესატყვისი,

¹ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, მეცნიერი თანამშრომელი, ფილოლოგიის დოქტორი

² ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ენების შემსწავლელი ცენტრი, მასწავლებელი, ფილოლოგიის დოქტორი

ლათინური მონაცემი არ ითარგმნება, ის უცვლელად გადმოგვაქვს (მაგ., დაქტილო-რიზა, დაფნე, ექინარია...) [მაცაშვილი, 1961].

კვლევის მიზანია, წარმოვაჩინოთ ეპითეტად გამოყენებული გეოგრაფიული სახელის მქონე ლათინურ ფიტონიმთა ქართულად გადმოტანის თავისებურებანი და შევიმუშაოთ გარკვეული წესები, რომელთა დაცვა შესაძლებელი (აუცილებელი) იქნება არა მხოლოდ აღნიშნული ლექსიკონის, არამედ, საზოგადოდ, ამგვარ ლათინურ ფიტონიმთა თარგმნისას. მიგვაჩნია, რომ ლინგვისტურ-ფილოლოგიური ანალიზის შედეგად მიღებული ეს წესები შექმნის ერთგვარ ბარიერს ნაირნაირი და, ამასთან, გაუმართავი ფორმების დასამკვიდრებლად. ის, ასევე, სამომავლოდ დაეხმარება სპეციალისტებს ახალი ფიტონიმების თარგმნისას. შევნიშნავთ, რომ მცენარეთა ლათინური სახელების თარგმნის ფილოლოგიური მიდგომა არ ეწინააღმდეგება ქართული ბოტანიკური მეცნიერების ტრადიციებსა და პრინციპებს.

ძირითადი შედეგები. მასალის სრულყოფისა და ქართულად თარგმნის სახელთა დაწერილობის საკითხის მოგვარების მიზნით, აუცილებელი გახდა ლექსიკონის ახალი ვერსიის შემუშავება [ჩოთალიშვილი, ჭელიძე, ხოჭოლავა-მაჭავარიანი, 2022], რომელიც შეივსო ფიტონიმთა ქართული სახელების განახლებული ვერსიებით „მცენარეთა სახელების კრებსითი ლექსიკონის“ მონაცემების მიხედვით [ხოჭოლავა-მაჭავარიანი, ჭელიძე, 2023]. ლექსიკონი მოიცავს საქართველოში გავრცელებულ 3700-მდე მცენარის ლათინურ-ქართულ სახელს. მცენარეთა სახეობების ლათინური სამეცნიერო სახელები ამოღებულია „საქართველოს ფლორის ნომენკლატურული ნუსხიდან“ [2018].

როგორც ვიცით, მცენარეთა სამეფო დაყოფილია ჯგუფებად, ტაქსონებად, რომლებიც ტაქსონომიურ კატეგორიათა იერარქიულ სისტემას ქმნიან. კლასიფიკაციის საწყის დანაყოფს (ტაქსონს) წარმოადგენს სახეობა (species, *ei*). თავდაპირველად მცენარეთა სახეობები აღინიშნებოდა სხვადასხვა ლათინური სიტყვით, რაც მოუხერხებელი იყო როგორც დასამახსოვრებლად, ასევე გამოსაყენებლად. XVIII საუკუნეში შედგა მეცნიერმა – კარლ ლინემ შემოიტანა ბინომინალური ნომენკლატურა [Linnaeus, 1753], რომლის მიხედვითაც, თითოეული სახეობა განისაზღვრება ორი ლათინური სახელწოდებით (*bi* – ორი, *nomen* – სახელი): თავდაპირველად სახელდება გვარი, შემდეგ – სახეობის განმსაზღვრელი ეპითეტი. ეს თანმიმდევრობა ქართულად პირიქითაა – ჯერ სახეობის განმსაზღვრელი ეპითეტია, რომელსაც მოსდევს გვარის სახელწოდება, შდრ.: *Betula ermanii* – ერმანის არყი, *Cytinus rubra* – წითელი ციტინუსი, *Coriandrum sativum* – სათესი კორიანდრუმი.

ბოტანიკური ნომენკლატურის საერთაშორისო კოდექსის მიხედვით, თუ მცენარის გვარი ან სახეობის განმსაზღვრელი ეპითეტი შედგება ორი ან მეტი სიტყვისაგან, იგი ერთ სიტყვად უნდა ვაქციოთ – ამ ფორმათა შერწყმით, ან დეფისის გამოყენებით (იხ. ბოტანიკური ნომენკლატურის საერთაშორისო კოდექსი, სტატ. 73.9).

- ***Agropyron pectinatum* – სავარცხლიანი ჭანგა**
- ***Alchemilla aurata* – მოოქროვილი მარმუჭი**
- ***Carex cuspidata* – ბასრწვერა ისლი**

სახეობების ლათინური სამეცნიერო ეპითეტის საწარმოებლად განსაკუთრებით ხშირად გამოიყენება იმ გეოგრაფიული ობიექტის სახელი, სადაც ხარობს ან საიდანაც მომდინარეობს კონკრეტული მცენარე. ამასთან, ლათინურ სახელებში ეპითეტად გამოყენებული ტოპონიმები მთელი მსოფლიოს მონაცემებს გულისხმობს და, ცხადია, მათ შორისაა ქართული გეოგრაფიული სახელებიც (მაკროტოპონიმები, მიკროტოპონიმები).

ტოპონიმებიდან სახეობის ეპითეტები ლათინურში სხვადასხვაგვარად იწარმოება:

1. ეპითეტის შესაკმნელად გამოყენებულია შემდეგი ლათინური სუფიქსები: **-anus, a, um**; **-ēnsis, e** და **-icus, a, um** (*Argemone mexic-ana*, *Argusia sibir-ica*, *Astragalus bachmar-ensis*). ამათგან სუფიქსები **-anus** და **-ēnsis** ძირითადად წარმომავლობასა და ადგილმდებარეობაზე მიუთითებს (*Carthagin-ensis* – კართაგენელი, *Rom-anus* – რომელი, *mont-anus* – მთის), ხოლო **-icus** უფრო ფართო სემანტიკისაა: იგი დაერთვის როგორც სახელებს, ასევე ზმნას და მიუთითებს კუთვნილებაზე, წარმომავლობაზე ან სხვა რაიმე კავშირზე ფუძე-სიტყვასთან (*Gall-icus* – გალიური, *metall-icus* – მეტალის).

2. იშვიათად ტოპონიმი ნათესაობით ბრუნვაში დგას, ანუ კუთვნილებაზე მიუთითებს [ჩოთალიშვილი, 2011].

ლათინური სამეცნიერო ტერმინების სხვა ენებზე თარგმანისას ერთი და იგივე ეპითეტი შეიძლება ითარგმნოს სხვადასხვაგვარად, რაც ერთგვარ ბუნდოვანებას იწვევს, მაგ.: **germanicus** – გერმანიის, გერმანული; **ibericus** – იბერიის, იბერიული; **tiflisiensis** – თბილისური, თბილისის; **colchicus** – კოლხური, კოლხეთის, **kakheticus** – კახური, კახეთის და ა. შ.

მასალაზე მუშაობამ გვიჩვენა, რომ გეოგრაფიულ სახელთა ეპითეტების მქონე ლათინური ფიტონიმის ქართულად გადმოტანისას გასათვალისწინებელია შემდეგი:

1. ეპითეტებად გამოყენებულ გეოგრაფიულ სახელთა თავდაპირველი ენობრივი კუთვნილება და ქართულში ამ ენიდან შესხების წესები. მაგალითად, *Glyceria lithuanica* (Gorski) Gorski – **ლიეტუვის** გლიცერია

Astragalus kadschorensis Bunge – **კოჯრის** ასტრაგალუსი

Avena persica Steud. – **სპარსული** შვრია

2. ქართული სახელებისათვის ძირითადი უნდა იყოს **ნათესაობითი ბრუნვის ფორმა** (შესაბამისად, კუთვნილების სემანტიკა). ამ ფორმით გადმოდის: ჰორიზონტის მხარეები, კონტინენტები, ქვეყნები, შტატები, ქალაქები, მხარეები, სოფლები, დასახლებები, კუნძულები, ჰიდრონიმები, მთები, ხეობები, მინდვრები, არხები...

მაგალითები:

ქვეყანა, პროვინცია

Cirsium anatolicum (Petrak) Grossh. – **ანატოლიის** ნარი

Althaea armeniaca Ten. – **სომხეთის** ტუხტი, ხომეჭი

Physalis peruviana L. – **პერუს** ონტკოფა

Polygonum nepalense Meissn. – **ნეპალის** პოლიგონუმი

ქალაქი

Ranunculus constantinopolitanus (DC.) d'Urv. – **კონსტანტინოპოლის** ბაია

Polygonum tiflisiense Kom. – **თბილისის** პოლიგონუმი

Paeonia lagodechiana Kem.-Nath. – **ლაგოდეხის** იორდასალამი

სოფელი

Centaurea bagadensis Woronow – **ზაგადას** ღიღილო

Muscari alpanicum Schchian – **ალპანის** ყაზახა

Pimpinella schatiliensis Otschiauri – **შატილის** პიმპინელა

შტატი

Tradescantia virginiana L. – **ვირჯინიის** ჭორტანა (ჭორიკანა)

Solanum carolinense L. – **კაროლინის** სოლანუმი

კუნძული, ნახევარკუნძული

Pteris cretica L. – **კრეტის** პტერისი, ტაბელა

Cyclamen coum Mill – **ქიოსის** ყოჩივარდა

Gentiana pyrenaica L. – **პირენეის** ნალველა

კონტინენტი

Cuscuta europaea L. – ევროპის აბრეშუმა
Phytolacca americana L. – ამერიკის ფიტოლაკა, ჭიაფერა
Malcolmia africana (L.) R. Br. – აფრიკის მალკომია

ზღვა

Nonea capsica (Willd.) G. Don – კასპიის ნონეა
Anthemis euxina Boiss. – ევქსინის ირაგა

მდინარე

Onobrychis cyri Grossh. – მტკვრის ესპარცეტი
Populus euphratica Olivier – ევფრატის პოპულუსი, ტურანგი
Quercus dshorochensis K. Koch – ჭოროხის მუხა

მთა

Poa araratica Trautv. – არარატის თივაქასრა
Pimpinella idae Takht. – იდას პიმპინელა
Rubus kudagorensis Sanadze – კუდაგორის მაცყალი

ხეობა, ველი

Primula darialica Rupr. – დარიალის ფურისულა
Galatella eldarica Kem.-Nath. – ელდარის გალატელა

ტბა

Pyrethrum sevanense Sosn. – სევანის გვირილა
Astragalus goktschaicus Grossh. – გოგჩის ასტრაგალუსი

ჰორიზონტის მხარე

Celtis australis L. – სამხრეთის აკაკი
Centaurea orientalis L. – აღმოსავლეთის ღიღილო
Asplenium septentrionale (L.) Hoffm. – ჩრდილოეთის ასპლენიუმი, გვიმრუქა.

საქართველოს კუთხე

Onobrychis kakhetica Boiss. & Buhse – კახეთის ესპარცეტი
Kemulariella abchasica (Kem.-Nath.) Tamamsch. – აფხაზეთის კემულარიელა
Triticum carthlicum Nevski – ქართლის ხორბალი, დიკა

ზოგიერთი სახელი ფორმდება წარმომავლობის -ურ/-ულ სუფიქსით. ესენია:

ისტორიული ტოპონიმი

Rhinanthus colchicus Vass. – კოლხური ხრიალა
Triticum palaeocolchicum Menabde – პალეოკოლხური ხორბალი, კოლხური ასლი
Ruscus aculeatus L. subsp. ponticus (Woronow) Gagnidze – პონტოური რუსკუსი, თავ-ვისარა

Artemisia pontica L. – პონტოური ავშანი

Cistus creticus L. – პონტოური საკმელა

Iris lazica Albov – ლაზური ზამბახი, ჭანური ზამბახი

Iris iberica Hoffm. – იბერიული ზამბახი (თუკი ეპითეტი გულისხმობს ესპანეთის „იბერიას“, მაშინ იგი ითარგმნება, როგორც „იბერიის“).

ბუნებრივი ზონა

Poa alpina L. – ალპური თივაქასრა

Hierochloë arctica J.Presl. – არქტიკული ჰიეროქლოე

ეთნონიმი

Parietaria judaica L. – ებრაული პარიეტარია, კედლისპირა

Parietaria judaica L. – დიდოური ასკილი

Psephellus circassicus (Albov) Galushko – ჩერქეზული ფსევდელუსი

Atriplex tatarica L. – თათრული ატრიპლექსი

ვითვალისწინებთ ჩვენს სამეცნიერო ლიტერატურასა და ლექსიკოგრაფიაში დამკვიდრებულ ზოგიერთ ტრადიციას (რომელთაც გეოგრაფიული თუ ლინგვისტური ახსნაც მოეძებნება) და, შესაბამისად, გვაქვს:

„ქართული“ და არა „საქართველოს“:

Scabiosa georgica Sulak. – ქართული ფოლიო

Helianthemum georgicum Juz. & Pozdeeva – ქართული მზეცვავილა;

Petasites georgicus Manden. – ქართული ბუერა;

Rubus georgicus Focke – ქართული მაცვალი და სხვ.

„ბერძნული“ და არა „საბერძნეთის“ (ლათინური ზედსართავი სახელი **graecus, a, um** ნაწარმოებია ბერძნული ეთნონიმიდან **Γραικοί** და არა ქვეყნის აღმნიშვნელი სახელწოდებიდან. აქედან გამომდინარე, სახეობის ეპითეტი **graecus, a, um** გადმოვიტანეთ, როგორც „ბერძნული“ და არა, როგორც „საბერძნეთის“):

Sorbus graeca Lodd. Ex Schauer – ბერძნული სორბუსი,

Alyssoides graeca (Reut.) Jav. – ბერძნული ალისოიდესი.

„კავკასიური“ და არა „კავკასიის“:

Crepis caucasica C. A. Mey. – კავკასიური კიჭკიჭა

Alcea transcucasica (Iljin) Iljin – ამიერკავკასიური ალცეა

Rhododendron caucasicum Pall. – დეკა, კავკასიური როდოდენდრონი

Abies nordmanniana (Stev.) Spach – კავკასიური სოჭი, ნორდმანის სოჭი

დასკვნები. ეპითეტად გამოყენებული გეოგრაფიული სახელების მქონე ლათინური ფიტონიმების ქართულად გადმოტანისას აუცილებელია დავიცვათ 3 მთავარი წესი:

1. ლათინურში ეპითეტებად გამოყენებულ გეოგრაფიულ სახელთა თავდაპირველი ენობრივი კუთვნილება და ქართულში ამ ენიდან სესხების თავისებურების გათვალისწინება

2. ქართულისათვის ძირითადი უნდა იყოს ნათესაობითი ბრუნვის ფორმა და, შესაბამისად, კუთვნილების სემანტიკა

3. ზოგიერთი სახელი შეიძლება გაფორმდეს წარმომავლობის -ურ/-ულ სუფიქსით. ვვიქრობთ, ლინგვისტურ-ფილოლოგიური ანალიზის შედეგად მიღებული წარმოდგენილი წესების დაცვა შექმნის ერთგვარ ბარიერს ეპითეტად გამოყენებული გეოგრაფიული სახელის მქონე ლათინურ ფიტონიმთა ქართულად გადმოტანისას ნაირნაირი და გაუმართავი ფორმების დასამკვიდრებლად.

ლიტერატურა

1. მყაშვილი ა. ბოტანიკური ლექსიკონი (მცენარეთა სახელწოდებანი). თბ., 1961.
2. საქართველოს ფლორის ნომენკლატურული ნუსხა. ილიას სახ. უნივერსიტეტი, ბოტანიკის ინსტიტუტი. თბ., 2018.
3. ჩოთალიშვილი ლ. ლათინურ-ქართული ბოტანიკური ლექსიკონი. თბ.: „ლოგოსი“, 2012.
4. ჩოთალიშვილი ლ. ლათინური ბიოლოგებისათვის. თბ., 2011.
5. ჩოთალიშვილი ლ., ჭელიძე დ., ხოჭოლავა-მაჭავარიანი ნ., ლათინურ-ქართული ბოტანიკური ლექსიკონი (საქართველოს ფლორა). თსუ არნ, ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბ., 2022.
6. ხოჭოლავა-მაჭავარიანი ნ., ჭელიძე დ. მცენარეთა სახელების კრებისათვის ლექსიკონი. თბ., 2023.
7. Linnaeus C. Species Plantarum, Holmiae. 1753.

Geographical names in Latin phytonyms and rules of their translation into Georgian

Summary

In Latin phytonyms, a specifying epithet is frequently derived from a geographical name of a location where a plant grows or where it originates from. Such toponyms, used as epithets, pertain to locations from all over the world.

Among the geographical names there are both macrotoponyms and oronyms, hydronyms, oikonoms, urbanonyms, etc. Latin specifying epithets, derived from toponyms, are formed variously: 1) by means of suffixation: **-an**; **-ēns**, **-ic**; 2) infrequently a toponym is in genitive, that is, encodes possession.

In order to avoid diversity, we should consider the following when rendering Latin names into Georgian: 1) original linguistic pertinence of geographical names used as epithets and rules of borrowing into Georgian from that language; e.g. *Avena persica* Steud. – სპარსული შვრია [*sparsuli shvria*]. 2) for Georgian, it is essential to mark words of the following kind in the **genitive case** (genitive markers: **-is**, **-s**; possessive meaning): cardinal points, continents, countries, states, cities, provinces, villages, settlements, islands, hydronyms, mountains, gorges, meadows, canals; e.g. 3) Some nouns take on the suffix of provenance **-ur/-ul**; they are: Historical toponym, Natural area, Ethnonym. 4) we consider some traditions established in Georgian scholarly literature and lexicography.

When rendering the Latin nomenclature of plants into Georgian, we rely on the internationally recognized „binomial principle“, introduced by Carl Linnaeus, and norms of Contemporary Standard Georgian.